

Nyhetsbrev från Nationella sekretariatet för genusforskning
med perspektiv på genus och forskningspolitik

Hon har granskat Vetenskapsrådet

Foto: Basse Palmberg

Beredningsgrupperna inom Vetenskapsrådet tolkar genusbegreppet väldigt olika. Det beror dels på bristande genuskompetens men också på att beredningsgrupperna inte har diskuterat tillräckligt sinsemellan hur genus bör tolkas. Det menar Hillevi Ganetz som har gjort en uppföljning av alla genusansökningar till Vetenskapsrådet inom humaniora och samhällsvetenskap under 2004.

Hennes uppföljning visar att genusforskningen trots varierande tolkningar klarar sig bra i konkurrensen med annan forskning.

– Men forskare gynnas inte av att ”genuskryssa” sin ansökan som har hävdats av vissa, säger Hillevi Ganetz.

Bengt Hansson som är huvudsekreterare för ämnesgruppen för humaniora och samhällsvetenskap tycker inte att det är problematiskt att det finns stor variation i bedömningar av genusansökningar.

– Folk från olika traditioner ger olika betyg. Vi ser det även på andra områden som faller mellan olika beredningsgrupper. När vi låter två grupper bedöma blir det skillnader. **SIDAN 2**

Borgerlig allians överens om betydelsen av genusforskning

Den borgerliga alliansen kommer att presentera en rapport om genusforskning. Det sa de jämställdhetsansvariga i de borgerliga partierna när de bjöd in pressen till ett seminarium om genusforskning i riksdagen. **SIDAN 7**

Ny norsk regering lovar stöd till könsforskning

I den politiska plattformen för den nya norska samarbetsregeringen slås det fast att det norska kvinno- och könsforskningsprogrammet ska fortsätta. Regeringen vill också sätta igång ett landsomfattande program för forskning på kvinnohälsa. **SIDAN 6**

Sekretariatet svarar på remiss om jämställdhetspolitiken

Det är ett väl genomtänkt förslag att inrätta en jämställdhetsmyndighet, men den bör inte bedriva egen forskning. Forskningen bör bedrivas vid universitet, högskolor och övriga forskningsinstitutioner, även om det behövs forskarkompetens vid myndigheter. Det skriver Anne-Marie Morhed, föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning, i ett remissvar på den jämställdhetspolitiska utredningen. **SIDAN 8**

Excellens konserverar forskningen

De kriterier som används för att bedöma vetenskaplig kvalitet är inte neutrala utan missgynnar kvinnor och nya tvärvetenskapliga forskningsområden som genusforskning. Det menar den holländska sociologen Margo Brouns som står bakom en EU-rapport om genus och vetenskaplig excellens.

– Genom att betona mängden publikationer gynnas forskare som viger hela sitt liv åt forskningen genom att arbeta

långa dagar, säger Margo Brouns.

– Människor som har annat ansvar – för till exempel barn – riskerar att bli undervärderade. Människor blir straffade för att inte ägna all tid åt forskning. Bra indikatorer borde ta hänsyn till att också deltidsarbetande kan utföra excellent forskning.

De olika sätt som bedömning, utvärdering och urvalsprocedurer är organiserade kan orsaka ojämlika möjligheter.

Kvinnor är underrepresenterade i paneler och kommittéer på grund av deras relativt låga positioner.

– Det betyder att kvinnors möjligheter att påverka forskningsagendan, beslut av publiceringar, forskningsfinansiering och bedömningssystem är begränsade och att deras åsikter inte i tillräcklig grad återspeglas i resultatet av utvärderingsprocedurerna. **SIDAN 4**

Vad vet vi om framtida politiska satsningar på genusforskning? Egentligen vet vi inte så mycket. De politiska partierna är ganska förtegnade om detta. På den socialdemokratiska kongressen var genusforskning inget tema som väckte ombudens engagemang. Men om vi gissar, och om nuvarande majoritet får fortsätta, händer ingenting drastiskt. Forskningspropositionens satsningar för nästa mandatperiod kommer att genomföras.

De borgerliga partiernas satsningar kan vi däremot bara spekulera över. Här finns ju stora skillnader i inställningen mellan partierna. Mötet med den borgerliga alliansens jämställdhetsgrupp på ett seminarium i riksdagshuset kändes emellertid väldigt hoppfullt. Under seminariet framställdes många frågor till mig och de övriga inledarna, som tyder på ett engagemang inför uppgiften att lyfta fram stödet till genusforskning och jämställdhet i alliansens politiska plattform. Jämställdhetsgruppen har i sin tur en tuff uppgift att övertyga alliansen om dessa frågors politiska vikt.

En jämställdhetsmyndighet kan vi vänta oss, men vad som kommer att ligga i dess uppdrag rådbåkas för närvarande i regeringskansliet. Nationella sekretariatet för genusforskning framhåller i sitt remissvar att den jämställdhetsrelevanta forskningen inte får ses alltför snävt. Genusforskning i sin disciplinära bredd bör ses som en samhällsangelägenhet och som ett kunskapsunderlag för jämställdhetssträvanden.

Anne-Marie Morhed
Föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning

Olika tolkningar av genus i VR

Text och foto: Bosse Parbring

Genusforskningen klarar sig bra i konkurrens med annan forskning inom Vetenskapsrådet.

– Men forskare gynnas inte av att ”genuskryssa” sin ansökan som har hävdats av vissa. Det säger Hillevi Ganetz som har granskat Vetenskapsrådets behandling av genusansökningar.

Hillevi Ganetz som är docent i medie- och kommunikationsvetenskap har på uppdrag av Vetenskapsrådets genuskommitté gjort en uppföljning av genusansökningar under 2004, särskilt de inom HS-området (humaniora och samhällsvetenskap). Hon har tagit fram statistik på hur många ansökningar som har en genusinriktning, undersökt hur de klarar sig i konkurrensen och hur bedömare i ämnesråden resonerar när de rankar genusansökningar.

Undersökningens bakgrund är att det funnits en oro för att genusforskningen inte blir lika kompetent bedömd som forskning inom mer etablerade områden.

Hillevi Ganetz har gått genom ansökningar inom HS-området som har kryssat i den ruta på ansökningsblanketten som anger om projektet ”berör frågor rörande genus/genusperspektiv”. Syftet med rutan var först att sortera ut de ansökningar som genuskommittén skulle bedöma inom ramen för de öronmärkta medlen till genusforskning.

Var femte ansökan genuskryssad

Numera gör dock inte genuskommittén några sådana bedömningar, utan de utförs av ämnesråden själva. ”Genuskryssat” finns ändå kvar för att kunna följa upp om Vetenskapsrådet lever upp till de krav som regering och riksdag ställer om att integrera genusperspektiv.

Av de 4866 ansökningar som kom in till Vetenskapsrådet under 2004 har 1035 kryssat i genusrutan, det vill säga nästa var femte ansökan. Inom HS-området har varannan ansökan fått ett genuskryss av den ansökande.

Sett i det perspektivet ser det oerhört positivt ut för genusforskningen.

Men både Hillevi Ganetz och bedömare i Vetenskapsrådets beredningsgrupper nyanserar den bilden. Det är nämligen inte alls säkert att alla genuskryss kan betecknas som genusforskning.

Hillevi Ganetz vill dela in genusansökningarna i tre nivåer:

1. *Genusforskning*: Om ett projekt ska kallas genusforskning måste genus stå i centrum för projektet och anknyta till de teorier och metoder som utformats inom kunskapsområdet. Genusforskning finns både som tvärvetenskapligt ämne och inom de traditionella ämnena.

2. *Genusperspektiv*: Om ett syfte är att problematisera genus jämsides med andra perspektiv kan projektet sägas ha ett genusperspektiv. Även ett genusperspektiv innebär att forskaren är väl insatt i forskningstraditionen.

3. *Genusaspekt*: Genus är inte särskilt framträdande i projektet, men dimensionen finns ändå med. En viss kunskap inom området måste även här presenteras.

Måste problematisera kön

Att forska på män och kvinnor som variabel räcker dock inte, menar Hillevi Ganetz.

– Det kan vara viktig forskning också, men för att en forskare ska kunna sägas ha en genusinriktning måste hon eller han problematisera könsaspekten.

Problemet med många av de genuskryssade ansökningarna är att det inte alltid framgår varför forskarna menar att projektet har en genusinriktning. I vissa fall står det inget alls och i andra fall beskrivs det kortfattat men inget om hur det ska undersökas och vilken betydelse det kan ha.

– Ett antagande är att många sökande genuskryssar för att vara på den säkra sidan, säger Hillevi Ganetz. Det kan ses som ett ganska rationellt beteende om man tror att detta kan öka forskningsansökningens chanser.

– Ett annat problem som komplicerar antalet genuskryss är hur den sökande tolkar vad ”genus/genusperspektiv” är.

Beredningsgrupperna har inte diskuterat tillräckligt hur genus ska tolkas, säger Hillevi Ganetz som har gjort en uppföljning av genusansökningar till Vetenskapsrådet inom humaniora och samhällsvetenskap.

Enligt Hillevi Ganetz uppföljning varierar tolkningarna starkt. De ansökningar som hon sorterar in under "genusforskning" och "genusperspektiv" har mest samstämmighet i hur genus tolkas. Det är de ansökningar som sorterar under "genusaspekt" som varierar starkast i tolkningar. Dessutom faller en del genuskryssade ansökningar bort helt och hållet eftersom de inte kan sägas innehålla ens någon genusaspekt.

Genusforskning liten andel

– Endast en mindre andel av de 508 genuskryssade ansökningarna ställda till HS utgörs av genusforskning, det vill säga att kategorin genus är centralt i projektet och den anslagssökande visar att han eller hon är väl insatt i forskningstraditionen, har en överblick över fältet och har kunskaper om teori och metodik och empiri inom området, säger Hillevi Ganetz.

– Av samtliga 1003 ansökningar som inkom till HS 2004 betecknar jag åtta procent som genusforskning och tio procent hade ett klart urskiljbart genusperspektiv.

Även de nio beredningsgrupperna inom HS-området gör en liknande utsortering av de genuskryssade ansökningarna som Hillevi Ganetz gör – även om användningen av markeringen "genus" varierar. De flesta beredningsgrupper

låter projekt med genusforskningsinriktning eller genusperspektiv gå vidare som genusansökningar. Den variation som förekommer i tolkningarna kan till viss del förklaras med varierande kompetens, men inte enbart, menar Hillevi Ganetz:

– Variationerna i användningen tyder på att man inte har haft en tillräckligt grundlig gemensam diskussion i och mellan beredningsgrupperna om vilken betydelse anmärkningen "genus" ska ges.

Är det då någon fördel att genuskryssa sin ansökning? Kritiker har hävdad att det är politisk korrekt att genuskryssa och att ansökan då lättare blir positivt behandlad. Men Hillevi Ganetz sticker hål på den myten.

Genuskryss ingen fördel

– Chanserna att få anslag inom HS ökar inte automatiskt om forskningsansökningen genuskryssas eftersom genomsnittlig "success rate" för hela HS-området är 12,9 procent medan "success rate" för genuskryssade ansökningar är 11 procent.

En annan myt är att de öronmärkta medlen till genusforskningen gör att genusforskningen inte behöver konkurrera i öppen tävling med annan forskning. Men Hillevi Ganetz uppföljning visar att de öronmärkta medlen bara är en liten del av de 12 miljoner kronor som Vetenskapsrådet ger till genusforskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Under 2004 gavs endast 3,3 miljoner kronor i öronmärkta medel och då till en specialsatsning på det rättsvetenskapliga området (egentligen ges mer öronmärkta medel, men de är uppbundna sedan tidigare år).

– Nästan nio miljoner kronor bestod av anslag som erövrats i konkurrens med andra projekt, säger Hillevi Ganetz.

En liknande uppföljning av genusansökningar inom det medicinska området håller på att genomföras. Den beräknas vara klar i början av 2006.

Hillevi Ganetz uppföljning går att ladda ner i sin helhet på Vetenskapsrådets webbplats www.vr.se.

Satsning på starka genusforskningsmiljöer föreslås

Vetenskapsrådets styrelse ska på sitt styrelsemöte i december ta ställning till ett förslag om att ge stöd till starka genusforskningsmiljöer.

– Det är de utökade medlen i senaste forskningspropositionen som möjliggör satsningen, säger biträdande generaldirektör Gunnel Gustafsson.

Satsningen liknar den som Vetenskapsrådet gjorde förra året på starka forskningsmiljöer. Om styrelsen säger ja till beslutet kommer genusforskningsmiljöer att kunna få fyra miljoner kronor i fem år. En internationell grupp av genusforskare kommer att bedöma vilka som får stöd.

– Detta är ett sätt att gå vidare med genusforskningen utifrån Hillevi Ganetz uppföljning, där hon gjort ett grundligt jobb.

– Genusforskningen kommer naturligtvis också få stöd på det vanliga sättet genom beredningsgrupperna.

Gunnel Gustafsson tycker att arbetet i beredningsgrupperna fungerar "rimligt bra", men i vissa fall är genuskompetensen inte så hög.

Britta Lundgren som är ordförande för Vetenskapsrådets genuskommitté tycker att det behövs mer genuskompetens i beredningsgrupperna.

– Det görs väldigt olika bedömningar, människor som är insatta i genusforskning kan lätt se den skillnaden.

Bengt Hansson som är huvudsekreterare för ämnesgruppen för humaniora och samhällsvetenskap tycker att det finns tillräcklig genuskompetens i beredningsgrupperna.

– Generellt tycker jag det. Men det finns alltid behov av att ibland ta in extern sakkunskap.

Att det finns stor variation i bedömningar och tolkningar av genusansökningar tycker han inte är problematiskt.

– Folk från olika traditioner ger olika betyg. Vi ser det även på andra områden som faller mellan olika beredningsgrupper. När vi låter två grupper bedöma blir det skillnader.

Vetenskaplig excellens inget neutralt begrepp

Av Bosse Parbring

De kriterier som används för att bedöma vetenskaplig kvalitet är inte neutrala utan missgynnar kvinnor och nya tvärvetenskapliga forskningsområden som genusforskning. Det menar den holländska sociologen Margo Brouns som står bakom en EU-rapport om genus och vetenskaplig excellens.

Vetenskaplig excellens används alltmer som ett viktigt signalord inom forskningspolitik på både nationell och internationell nivå. Men vad står det egentligen för? Och är begreppet så neutralt och objektivt som det påstås vara? De frågorna reds ut i EU-rapporten *Gender and Excellence in the Making* som innehåller bidrag från en mängd forskare.

Rapporten bygger på en workshop vid en EU-konferens i Florence 2003 och för fram en del bevis för att det finns en "genusskevhets" i bedömningar av vetenskaplig excellens.

– Men vi skulle definitivt behöva mer empirisk forskning som skulle ge oss tyngre bevis och en ökad förståelse för de olika sätt som genusskevhets kan uppstå, säger Margo Brouns som är ansvarig för rapporten.

Demokratisk idé

Margo Brouns har länge forskat om genus och akademi vid universitetet i Groningen i Holland. Nu har hon bytt position och är professor i innovation och kompetensutveckling inom sociala tjänster vid universitetet i Leeuwarden.

Vetenskaplig excellens bygger på me-

ritokrati, vilket innebär att forskarens prestationer ska värderas, inte forskarens position. Det är i grunden en demokratisk idé om att alla kan delta och att den bästa ska vinna i en öppen tävlan.

Men två aspekter behöver belysas när vetenskaplig excellens diskuteras, menar Margo Brouns. Dels kriterierna för att mäta vetenskaplig excellens, dels procedurerna som styr utvärderingar.

Överproduktion av artiklar

Det centrala kriteriet – och som är ganska enkelt att mäta – är bibliometri, det vill säga antalet publikationer (kvantitet) och mängden citeringar (kvalitet). Att publicera en artikel är inte tillräckligt. Det är först när det citeras av andra forskare som den får ett större värde.

– Genom att betona mängden publikationer gynnas forskare som viger hela sitt liv åt forskningen genom att arbeta långa dagar. Människor som har annat ansvar – för till exempel barn – riskerar att bli undervärderade. Människor blir straffade för att inte ägna all tid åt forskning. Bra indikatorer borde ta hänsyn till att också deltidsarbetande kan utföra excellent forskning.

Det finns också oönskade konsekvenser av att värdera antalet publikationer högt, menar Margo Brouns.

– En enorm överproduktion av artiklar. 80 procent kommer aldrig att bli läst.

Det finns inga otvetydiga bevis på att kvinnor publicerar färre artiklar än män. Visserligen ser det ut så i genomsnitt, men vissa forskare menar att det

återspeglar kvinnors lägre position i forskarvärlden. Andra förklarar skillnaden med att tio procent av männen står för 30 procent av publiceringarna. Det är alltså relativt få män som publicerar mer än kvinnor.

Relationen mellan barn och vetenskaplig produktivitet är ännu inte klarlagd.

– Vi kan förvänta oss att antalet artiklar minskar när man har små barn, men även på denna punkt finns det inga tunga bevis som gäller för alla discipliner.

Redan framgångsrika gynnas

När det gäller citeringar visar den så kallade Mattheweffekten att de som redan är framgångsrika har de bästa förutsättningarna för nya framgångar. Margo Brouns menar att även om man inte är citerad i hög grad så behöver det inte betyda att ens forskning är av låg kvalitet.

– Det kan bero på vad du forskar om, din sociala förankring i forskarvärlden och om ditt forskningsområde är stort eller litet. Tvärvetenskaplig forskning som genusforskning – som ofta utförs av kvinnor – stöter av dessa anledningar ibland på problem i kvalitetsutvärderingar.

De olika sätt som bedömning, utvärdering och urvalsprocedurer är organiserade kan orsaka ojämlika möjligheter. Kvinnor är underrepresenterade i paneler och kommittéer på grund av deras relativt låga positioner.

– Det betyder att kvinnors möjligheter att påverka forskningsagendan, beslut av publiceringar, forskningsfinansiering och bedömningssystem är begränsade och att deras åsikter inte i tillräcklig grad återspeglas i resultatet av utvärderingsprocedurerna.

– Vi skulle kunna fråga oss själva: Har det någon betydelse, bortsett från att det är en ren rättvisefråga? Skulle vetenskapen se annorlunda ut om kvinnor var mer representerade i dessa beslutande kommittéer? Har kvinnor annorlunda preferenser? Ibland, ja. Har kvinnor annan syn på excellens? Det vet vi inte. Det har aldrig varit föremål för empirisk forskning.

Det kan också finnas psykologiska

processer som leder till en undervärdering av kvinnors prestationer, menar Margo Brouns. Även om män och kvinnor betar sig på samma sätt finns det olika förväntningar på könen som gör att de värderas olika.

– Det finns en grundläggande tillit till mäns förmågor, medan kvinnor måste bevisa sig 100-procentiga för att bli etiketterade ”excellenta”. Kvinnor måste bevisa sig värdiga vid alla tillfällen. Den dominerande bilden av en excellent forskare går inte ihop med att vara kvinna och det är kanske den svåraste delen att förändra.

– Sammantaget finns det inget ”naturligt” eller ”självskrivet” i att definiera och värdera vetenskaplig excellens. Det är en social konstruktion och som sådan öppen för många olika typer av skevheter.

Förslag till förbättringar

Men finns det då inga sätt att möta denna skevhet i kriterier och procedurer kring vetenskaplig excellens för att uppnå mer genusneutrala bedömningar? Jo, Margo Brouns för fram några förslag som också finns med i rapporten:

- Fler kvinnor i kommittéer och maktpositioner.
- Skapa medvetenhet – utbilda bedömare, åtminstone ordförande i viktiga kommittéer.
- Ta hänsyn till deltidsarbete när resultat och produktivitet mäts.
- Erkänn undervisningens betydelse för att bli en god och excellent forskare.

- Ta framtida förhoppningar som utgångspunkt istället för prestationer i det förgångna.
- Stärk den generella bilden av genusforskning.

EU stimulerar till debatt

Margo Brouns har tillsammans med andra forskare publicerat rapporten om genusperspektiv på vetenskaplig excellens som en officiell rapport från Europeiska kommissionen. Hon tycker att kommissionen tagit till sig dessa frågor och att framförallt enheten för kvinnor och vetenskap inom kommissionens forskningsavdelning gör ett bra jobb genom att arbeta både för jämställdhet och för genusforskning.

– EU är verkligen viktig i denna fråga. EU stimulerar till debatt och erbjuder oss instrument som är användbara också på nationell nivå. Genusparagrafen som måste finnas med i varje forskningsansökan gör varje ansökare medveten om genusfrågan.

Hittills har dock EU-forskningen inte betraktats som excellent forskning av forskare själva i Europa, säger Margo Brouns. Mycket pengar, mycket byråkrati och inget högt vetenskapligt värde har varit bilden, menar hon. Möjligen kan bilden förändras genom inrättandet av ett europeiskt forskningsråd som ska ge medel till grundforskning just utifrån kriterier om vetenskaplig excellens.

– Om det tillämpas en genusmedveten definition av vetenskaplig excellens så kommer vi att få ett kraftfullt instrument.

Protest mot kränkande behandling av Tiina Rosenberg i medier

Föreningen Forum för feministisk forskning i Stockholm gjorde följande uttalande vid sitt årsmöte i oktober: "Vi församlade för årsmöte i föreningen Forum för feministisk forskning i Stockholm protesterar mot de respektlösa och kränkande beskrivningar som förekommit i massmedia av Tiina Rosenberg, genusforskare och medlem i vår förening. Vi kräver en ursäkt från de massmedier som på falska grunder försökt svärta ned Tiina Rosenbergs vetenskapliga anseende."

Humanistiska fakultetsnämnden har också bestämt att inte vidare utreda de anklagelser om plagiat som framförts mot Tiina Rosenberg.

Tiina Rosenberg kommer från och med 2006 vara professor i genusvetenskap vid Lunds universitet.

Förening för genusforskning bildas nästa år

Dagen innan den internationella kvinnodagen nästa år ska en förening för svensk genusforskning bildas. Vid ett möte i Stockholm i slutet av oktober med genusforskare från olika delar av landet tillsattes en interimstyrelse som ska arbeta fram förslag till syfte, stadgar och namn för föreningen. Även en valberedning tillsattes. Mötet betonade att föreningen ska vara öppen även för andra än forskare, men att syftet med verksamheten ska vara att främja genusforskning. Sedan tidigare finns det liknande föreningar i Danmark, Norge och Finland.

Ny norsk regering lovar stöd till könsforskning

Det norska kvinno- och könsforskningsprogrammet ska fortsätta även efter 2007. Det slås fast i den politiska plattformen för den nya norska samarbetsregeringen, som också vill sätta igång ett landsomfattande program för forskning på kvinnohälsa.

Den förra regeringen presenterade sin forskningspolitiska proposition i våras. Där gjordes inga satsningar alls på könsforskning. Därför ser könsforskare i Norge det som ett framsteg att könsforskningen nu finns med i den nya regeringens plattform.

Excellens och genus diskuterades

26-27 oktober arrangerades den nordiska konferensen *Reaching for Scientific Excellence in Gender Research*. Konferensen arrangerades i Saltsjöbaden av Vetenskapsrådets genuskommitté i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning och det nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, NIKK.

Representanter från Vetenskapsrådet presenterade hur urvalet går till för att bedöma vetenskaplig kvalitet. Flera forskare bidrog med förslag till hur denna bedömningsprocedur kan förbättras så att inte kvinnor och nya tvärvetenskapliga forskningsområden som genusforskning missgynnas (se intervjun i detta nummer med Margo Brouns som medverkade i konferensen).

Diskussioner fördes också om hur genusforskningens excellens kan utvecklas. Professor Nina Lykke föreslog att

Vetenskapsrådet utvecklar särskilt stöd för att svensk genusforskning ska kunna vara med och konkurrera om medel för excellenta forskningsmiljöer på internationell nivå.

– Sverige är ett av de länder i Europa som har nått högst excellens i genusforskning. Genusforskningen är institutionaliserad vad gäller resurser och infrastruktur i hög grad.

NIKK:s direktor Solveig Bergman berättade att NIKK ansökt om att bilda ett nordiskt nätverk för forskningspolitik under fyra år.

Nästa nordiska konferens om genusforskning och forskningspolitik kommer att arrangeras i Norge under 2006 eller 2007.

Vetenskapsrådet håller på att sammanställa en dokumentation från konferensen som beräknas vara klar i början av 2006.

Motioner om genusforskning

Universitetens och högskolornas centrum för genusforskning och Nationella sekretariatet för genusforskning utgör en nationell resurs som kan utvecklas och användas bredare. Det skriver Lars Ohly och sex andra vänsterpartister i en jämställdhetspolitisk motion till riksdagen (2005/06:A261). De vill därför öka stödet till centrumbildningarna och till sekretariatet. Vänsterpartisterna vill också ha ett jämställdhetsdepartement och en jämställdhetsmyndighet.

I en fråga till utbildnings-, närings- och jämställdhetsministrarna undrar Gudrun Schyman (-) vilka åtgärder de ska ta för att säkra jämställdhetskraven i forskningsbidragen i Trollhättepaketet (2005/06:112/123/124). Paketet innebär att fordonsindustrin får 910 miljoner kronor till forskning och utveckling inom IT och produktionsteknik i fordonsindustrin. Utbildningsminister Leif Pagrotsky ser dock ingen anledning till åtgärder från hans sida. Vinnova som samordnar satsningen ska nämligen redan enligt sin instruktion se till att genusperspektivet får genomslag i den forskning som man finansierar. Näringsminister Thomas Östros (som

även svarar i jämställdhetsministerns ställe) svarar att ett strategiprogram för fordonsindustrin har tagits fram. Där finns genusfrågorna.

Gudrun Schyman kräver i en motion obligatoriska kunskaper om genus- och hbt-perspektiv i all lärarutbildning, yrkesutbildning, undervisning och forskning (2005/06:Ub575).

Hon tycker också att det behövs en total översyn av resurstilldelningssystemet för högre utbildning ur ett köns- och maktsperspektiv.

Utbildningar dit kvinnor söker i stor uträkning – humaniora och samhällsvetenskap – får mindre resurser än där män överväger. Människor med en kritisk medborgerlig utbildning i humaniora och samhällsvetenskap behövs likväl som ingenjörer och ekonomer i förvaltandet av det demokratiska samhället, menar Gudrun Schyman.

Inrätta ett ämnesråd för global utveckling och rättvisa inom Vetenskapsrådet. Det kräver fem vänsterpartister i en motion till riksdagen (2005/06:U288). De vill öka biståndet till utbildning och forskning, bland annat för att stärka kvinnors ställning i tredje världen.

Borgerlig allians överens om betydelsen av genusforskning

Den borgerliga alliansen kommer i vår att presentera en rapport om genusforskning. Det sa de jämställdhetsansvariga i de borgerliga partierna när de bjöd in pressen till ett seminarium om genusforskning i riksdagen.

Någon gemensam jämställdhetspolitik har den borgerliga alliansen inte kunnat presentera ännu, men de jämställdhetsansvariga i partierna (Annika Carlsson, centern, Tina Acketoft, folkpartiet, Maria Larsson, kristdemokraterna, och Lena Adelson Liljeroth, moderaterna) har bestämt sig för att arbeta fram en gemensam rapport om genusforskning. De anser att de har en samsyn på att genusforskningen är viktig men vill inhämta mer kunskap. Därför arrangerade de ett seminarium i riksdagen där de bjöd in föreläsare och press.

– Vi undrar vad genusforskningen kan bidra med för att öka kunskapen på jämställdhetsområdet, säger Annika Carlsson. Vi undrar också var männen finns inom genusforskningen och hur man kan använda forskningen praktiskt.

– Det har varit känsligt på senare tid

att diskutera genusforskning, men det är viktigt att föra diskussionen även på politisk nivå.

Gertrud Åström som ansvarade för den jämställdhetspolitiska utredning som presenterades i somras talade på seminariet om behovet av en tillämpad jämställdhetsforskning, som fungerar som en översättare mellan teoretisk genusforskning och praktiskt jämställdhetsarbete (se även intervju med henne i Genusperspektiv 3/05).

– Det är svårt att använda genusforskningen rakt av i jämställdhetsarbetet, säger Gertrud Åström. Vill man ta de politiska jämställdhetsmålen på allvar behöver vi en tillämpad forskning som svarar på frågan vad vi bör göra för att åstadkomma förändring.

Politiker distanserar sig

Anne-Marie Morhed, föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning, beskrev vid seminariet hur genusforskningen har behandlats i politiska sammanhang sedan 1990-talet. Hon tycker sig se en tendens på senare tid att båda de politiska blocken distanserar sig från genusforskningen.

– Särskilt borgerligheten blir alltmer kritisk och genusforskningen beskrivs som ett vänsterprojekt. Genusforskningen är inte heller i fokus för maktintressen.

Samtidigt menar Anne-Marie Morhed att genusforskningen i forskarvärlden har blivit mångfaldig. Det finns en teoretisk och metodologisk pluralism och nya perspektiv som queer och etnicitet förs in under genusforskningsparaplyet. Synen i den offentliga debatten på genusforskning som vänsterprojekt kan dock bero på att det finns en vänsterkultur inom genusforskningen präglad av vänsterns krav på enhet utåt, säger Anne-Marie Morhed.

– Dessutom finns det en rädsla för debatt som genusforskare delar med många andra forskare.

– Betyder inte det då att genusforskningen är för smal, undrar Maria Larsson, kristdemokraterna.

– Nej, den är inte smal, svarar Anne-Marie Morhed, men det pågår en kamp om utrymme där vissa är mer tongivande än andra.

Polarisering kring genusforskning

– Jag upplever att man är ute på tunn is när man debatterar dessa frågor eftersom det finns en politisk polarisering kring genusforskningen, säger Annika Carlsson, centern.

– Så ser det ut i samhällsdebatten, säger Anne-Marie Morhed. Men jag menar inte att det ser ut så i forskningen. Problemet är att regeringen i vissa fall dragit in forskningen i politiken och gett den problemformuleringsprivilegium. Genusforskningen har tillmätts för stor potential att ge de rätta svaren på hur samhället ska bli bättre.

– Det är först när forskningen inte kommer med för tidiga lösningar som man kan komma med mer grundad kunskap.

Samtidigt betonar Anne-Marie Morhed att de statliga satsningarna på genusforskning har varit viktiga för att integrera genusforskning i de traditionella disciplinerna.

– Genusforskning finns där så länge man kan ställa de intressanta frågorna och ge en del intressanta svar.

Foto: Peter Friljungen

Sekretariatet på s-kongress

Nationella sekretariatet för genusforskning medverkade på den socialdemokratiska kongressen i Malmö som ägde rum i månadsskiftet oktober-november.

Sekretariatet hade en monter med informationsmaterial och arrangerade ett seminarium om ”mediedrevet mot genusforskningen”.

Anders Carlberg, kongressombud och vd för Fryshuset, Johanna Falk, jämställdhetsansvarig i s-studenternas förbundsstyrelse, Mikael Damberg,

riksdagsledamot i utbildningsutskottet och Anne-Marie Morhed, sekretariatets föreståndare, frågades ut av sekretariatets informatör Bosse Parbring om vad de ansåg om den senaste tidens debatt om genusforskning.

Nationella sekretariatet för genusforskning planerar att finnas med vid också andra politiska partiers nationella möten för att informera om genusforskning och för att diskutera genusforskningens villkor.

Kalendarium

Vem får bidra till tillväxten? Workshop om jämställdhets- och integrationsperspektiv på lokalt och regionalt tillväxtarbete.

Stockholm

www.arbetslivsinstitutet.se 10 jan

Vem får vara med i den ”nya ekonomin”? Workshop om kvinnors och mäns positioner som företagare och anställda.

Stockholm

www.arbetslivsinstitutet.se 11 jan

Välfärdssamhällets kris och ekonomins informatisering. Seminarium om jämställdhet, mångfald och social inkludering i arbetslivet.

Stockholm

www.arbetslivsinstitutet.se 31 jan

Hetero factory — challenging normativity in school and working life. Internationell konferens om genus och sexualitet. Norrköping

www.ituf.liu.se/konferens/hetero_factory

13-15 juni

Sekretariatet svarar på remiss om jämställdhetspolitiken

Jämställdhetsmålen ska integreras inom alla samhällsområden. Därför behöver jämställdhetsarbetet en kunskaps- och forskningsgrund om könsförhållanden i alla forskningsdiscipliner.

Det menar Anne-Marie Morhed, föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning, i ett remissvar på det jämställdhetspolitiska betänkandet *Makt att forma samhället och sitt eget liv* (SOU 2005:66).

Hon skriver att genusforskningen har denna bredd och borde vara en självklar kunskapsbas för jämställdhetsarbetet inom de olika områden som lyfts fram i utredningen. Utredningen borde därför tydligare ha lyft fram vikten av att det sker målmedvetna satsningar från regeringen på att utveckla den breda genusforskningen.

Utredningen lyfter i stället fram ett begränsat tillämpningsområde inom genusforskningen och kallar det jämställdhetsforskning. Benämningen kan

diskuteras. Tillämpad genusforskning kunde vara ett bättre namn, föreslår Anne-Marie Morhed.

Forskning bör dock i princip bedrivas vid universitet/högskolor och övriga forskningsinstitutioner, inte inom ramen för myndigheter med i huvudsak andra uppdrag. Det är emellertid viktigt att vara kunskapsorienterad. Därför krävs det bred forskningskompetens på den myndighet som utredningen föreslår.

Förslaget till jämställdhetsmyndighet verkar helt riktigt tänkt mot bakgrund av de resonemang som förs i utredningen, anser Anne-Marie Morhed. Om det finns samhällsovergripande uppdrag till myndigheterna måste det också finnas en övergripande myndighet som följer upp dessa. Anne-Marie Morhed ställer sig positiv till att förslaget att jämställdhetsmyndigheten ska samarbeta med Nationella sekretariatet för genusforskning när det gäller forskningsinformation.

Sekretariatets uppgifter

Nationella sekretariatet för genusforskning har till uppgift att främja svensk genusforskning i vid bemärkelse och verka för att betydelsen av genusperspektiv uppmärksammas i all forskning.

Detta sker bland annat genom utredningsarbete, informationsspridning, konferenser och seminarier.

I Nationella sekretariatet för genus-

forskningens uppgifter ingår bl a att:

- överblicka genusforskningen i Sverige och aktivt främja spridningen av dess resultat,
- analysera behovet av genusforskning inom alla vetenskapsområden, och
- arbeta för ökat medvetande om genusforskningens och genusperspektivens betydelse.

Nationella sekretariatet
för genusforskning

Genusperspektiv utges av Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet, Box 200, 405 30 Göteborg. Tel 031-773 56 00 Fax 031-773 56 04. E-post sekretariat@genus.gu.se. Webbplats www.genus.gu.se. Genusperspektiv är gratis och kommer ut fyra gånger om året. Ansvarig utgivare: Anne-Marie Morhed, föreståndare för sekretariatet, tel 031-773 56 03, e-post anne-marie.morhed@genus.gu.se. Referensgrupp: Kenneth Abrahamson, FAS, Anita Gradin, Centrum för genusmedicin och fd jämställdhetsminister, Anne Hammarström, professor i folkhälsovetenskaplig genusforskning, Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap, Nina Lykke, professor i genusvetenskap, Ulf Mellström, professor i genus och teknik, Anne-Marie Morhed, föreståndare för sekretariatet, Rikke Randorff Hegnhøj, forskningskoordinator vid NIKK, Ronny Olander, riksdagsledamot, Birgitta Ohlsson, riksdagsledamot, Lena Olson, informatör vid sekretariatet, Annika Carlsson, riksdagsledamot, Maria Södling, utredare vid Högskoleverket, Lena Trojer, professor i IT och genusforskning, Lieve Van Damme, EU/FoU-rådet, och Majléne Westerlund Panke, riksdagsledamot. Grafisk form: Daniel Burkhalter, E & B Reklambyrå AB. Tryckeri: Grafikerna Livréna i Kungälv AB. ISSN: 1652-3768. Upplaga: 5000. Redaktör: Bosse Parbring, tel 031-773 56 01, e-post bosse.parbring@genus.gu.se.